

Projektresumé

Nye medier som pc'ere, iPads, mobiltelefoner og interaktive tavler danner nye forudsætninger for at læse skønlitteratur, og medierne skaber nye litteraturlæsere, der orienterer sig anderledes i litteraturen og anvender den til nye formål. Det kræver udvikling af en ny type skønlitteratur, der udnytter mediernes muligheder, og nye måder at læse og undervise på. Projektet vil fokusere på måder, skolebiblioteket kan befordre fiktionslæsningen med nye medier – såvel som et redskab for udviklingen af læsekompetencer og læselyst som en vej for udvikling og erkendelse hos barnet. I forløbet afprøver fire skoler en ny litteraturform, som løbende udvikles.

Deltagere:

Projektgruppe:

- Ayoe Quist Henkel, lektor, Videncenter for Børn og Unges Kultur VIA UC (projektleder)
- Alice Bonde Nissen, lektor, Videncenter for e-læring og medier VIA UC
- Gitte Frausing, Direktør ved Kommunernes Skolebiblioteksforening
- Anette Øster, redaktør, Forlaget Høst & Søn
- Camilla Hübbe, forfatter
- Rasmus Meisler, visuel designer

Følgforsker:

- Mie Buhl, professor i ikt, didaktik og visuel kultur, Ålborg Universitet

Deltagende skoler:

- Oehlenschlägersgades Skole
- Molsskolen
- Sunds Skole
- Læssøesgades Skole

Projektet har opnået tilskud fra Kulturstyrelsens Udviklingspulje for folke- og skolebiblioteker.

Formål

Formålet er dels at undersøge, hvordan børn læser litteratur, som ikke er papirbåret, dels at udvikle en ny form for medialiseret litteratur, som fremover kan bidrage til læselyst og udvikling af fiktionsindsigt hos børn faciliteret af skolebiblioteket.

Mål

Projektets mål er at udvikle og afprøve en ny form for litteratur og undersøge, hvordan i-litteratur kan bidrage til fiktionsindsigt gennem udvikling af strategier for undervisning og vejledning. Helt konkret er målene:

- at generere viden om litteraturlæsning af i-bøger i folkeskolens 6.-9. klasse
- at udvikle i-bogen *Tavs* af Camilla Hübbe og Rasmus Meisler og litteraturpædagogiske læringsstrategier for arbejdet med denne bog, som har eksemplarisk værdi
- at udvikle samarbejde mellem skolebibliotekarer, it-vejledere, læsevejledere og dansklærere

Baggrund og projektets karakter

PISA-undersøgelsen fra 2009 viser, at selv om danske elever læser en smule bedre end i 2006, er de blevet dårligere til at fortolke og reflektere over det læste. De er over gennemsnittet til at finde og udtrække information, men under i at sammenkæde, fortolke, reflektere og vurdere. Undersøgelsen viser, at læselysten er faldende, og at den daglige læsning dykker, bl.a. på grund af ændrede medievaner. Projektet vil tværfagligt sammensætte eksperter og aktører, der vil fokusere på, hvordan de ændrede medievaner konstruktivt kan udnyttes til at befordre udviklingen af kompetente og engagerede litteraturlæsere, og hvordan litteraturen kan udvikles.

Medialiseringen medfører, at stadigt flere skønlitterære bøger udgives som e-bøger og i-bøger. At fortolke skønlitteratur er en måde at gå til og forstå verden på, og nye medier kræver nye måder at fortolke på. Ved at tale om og fortolke fiktion tilegner barnet sig viden om verden: Prøver at forstå frem for at forklare. Denne narrativ-fortolkende vej til viden og erkendelse foregår i dag og i fremtiden også med nye medier. Projektet vil undersøge vilkår for fiktionslæsning med nye medier baseret på bl.a. multimodalitet og øget visualisering. Derfor vil projektet udvikle samarbejde mellem forskellige faggrupper og veje for læsning med nye medier, som har eksemplarisk værdi og kan bidrage til udvikling af i-bøger og ny biblioteksbrug.

Multimodal og digitaliseret skønlitteratur er generelt i sin vorden. Det gælder såvel på det børnelitterære som det voksenlitterære felt. Papirbøger udgives i stadig højere grad også som e-bøger, og folkebibliotekerne er i gang med at udvikle platforme for udlån af e-bøger, fx gennem projektet eReolen.dk. Udviklingen fra e-bøger til i-bøger er især i gang hos forlag, der udvikler undervisningsmaterialer. På den måde kan undervisningsmateriale kombinere bogens sekventielle og lineære struktur med interaktive muligheder som video, lyd og alternative navigationsmuligheder. Her ligger helt bestemt et potentiale for fagbøger og for den faglige læsning i skolen og motivationsfaktorer, når man eksempelvis kan kombinere læsning af et forfatterskab med videoklip og oplæsning. Faktiske tekster, der er karakteriserede ved at formidle viden og have et direkte og eksplicit budskab, synes at være oplagte som i-bøger. Imidlertid er det langt mindre belyst og måske også mindre oplagt, hvordan fiktive tekster, der er karakteriserede ved flertydighed samt konnotative og symbolske former, og som inviterer læseren til at finde, følge og forholde sig til litterære mønstre og anderledes universer, livsvilkår og eksistentielle udsagn, kan udvikles som i-bøger. Det er i hvert fald det billede, det aktuelle marked for skønlitterære i-bøger afspejler, da der her overvejende findes værker for helt små børn og enkelte eksempler på fiktion i i-bogsformat for voksne, fx Liv Mørks *Begravelsen*

(Liv Mørk er pseudonym for Merete Pryds Helle og Morten Søndergaard). Derfor vil nærværende projekt undersøge og bidrage til at udvikle den skønlitterære i-bog for unge læsere. Den skønlitterære tekst er et æstetisk artefakt, der realiseres på anderledes betingelser i form af øget brug af visualisering, rekursivitet og hypertextualitet som i-bog. I-bogsformatet er med til at udfordre læseren og skabe nye ikke-lineære veje ind i de narrative og litterære universer. Skønlitteratur vil altid, uanset format og modalitet, være en måde vi fortolker og bliver klogere på os selv og den verden, vi lever i, og når skønlitteraturen tager nye former, bliver det væsentligt at undersøge og udvikle litteraturen, så den ikke blot bliver en motivationsfaktor, men også en væsentlig del af børn og unges dannelsesproces. I *Reading images – The Grammar of Visual Design* (1996) definerer Kress og Leeuwen en modalitet som et særligt træk ved en repræsentationsform, nemlig måden (lat. modus) repræsentationen forholder sig til det repræsenterede indhold på. Modaliteterne, det vil sige samspillet mellem billede og tekst, kan være komplementerende, kontrasterende eller usammenhængende. Denne proces og tilegnelse af fiktionsindsigt, når den unge læser multimodal skønlitteratur på/gennem medier, hvor forskellige modaliteter som billede, tekst og lyd interagerer, er omdrejningspunktet for projektet.

Multimodal literacy

Medieudviklingen har på det seneste sat sit aftryk på den litterære produktion. Interaktive tavler, Ipads, smartphones, computere og e-bogslæsere er alle sammen nye digitale medier, der på den ene side skaber muligheder for at etablere nye fortolkningsfællesskaber, og på den anden side skaber nye måder at læse litteratur på. Vi har på kort tid bevæget os fra en monomodal kultur, hvor mundtlighed og skriftlighed har været dominerende udtryks- og læringsformer.

I dag er det svært at forestille sig en simpel lærebogstekst, en webside, et digitalt læremiddel, en web. 2.0 teknologi, som ikke er multimodal. Multimodaliteten er qua den teknologiske udvikling på mange måde over os og omkring os, men ikke særligt integreret i den pædagogiske praksis. *Fælles Mål 2009 for Dansk* fastholder stadig faget i et monomodalt fagsyn på baggrund af den traditionelle opdeling af de gængse udtryksformer; læse, skrive, tale, lytte, om end digitale tekster og elektroniske medier er indføjet. Multimodal literacy synes for alvor at blive prioriteret med *Faghæfte 48 It- og mediekompetencer i folkeskolen*, som dog grundet sin fagoverskridende karakter kan mangle forpligtelse fra og forankring i folkeskolens fag.

Udviklingen af e-bogslæsere og i-bøger er kun begyndelsen på digitaliseringen af de litterære genrer. Vi ser en stigende tendens til modale eksperimenter i litteraturen som fx Lene Kaaberbøl med romanalbummet *Sirene*, eller Merete Pryds Helles med iPad-roman *Begravelsen*. Det stigende antal multimodale tekster i vores hverdag er og bliver i stigende grad en del af børn og unges hverdag, og de vil fremover sandsynligvis orientere sig anderledes i litteraturen og anvende den til nye formål. Det giver anledning til at nytænke vores opfattelse af læsning af og det pædagogiske arbejde med litteratur.

En læse- og litteraturtilgang, der kun beskæftiger sig med, hvordan man skaber mening på baggrund af skriftsproglige og papirbårne tekster, er ikke længere tidssvarende for et moderne samfund med det tekstudbud, vi er omgivet af i dag. Det er en af grundene til, at børn og unge ikke blot skal lære at afkode og forstå de enkelte modaliteter. De skal tillige lære at forholde sig analytisk til repræsentationerne som kilder til information, oplevelse, indsigt og udvikling.

Succeskriterier

Et udvidet samarbejde mellem skolebibliotek, it-vejledere og læsevejledere, så de i fællesskab kan skabe basis for udvikling af tidssvarende vejledning af elever og lærere, her særligt dansklærere.

Udvikling af viden og generelle principper og metoder for skønlitterære i-bøger og børns læsning heraf.

Målgruppe

Den primære målgruppe er børn og unge, som vil kunne bruge deres naturlige omgang med medier til at udvikle læse- og fiktionskompetencer. Sekundær målgruppe er skolebibliotekarer og vejledere, der vil kunne få ny viden og litteraturpædagogiske strategier. Erfaringerne vil kunne bruges på skole- og folkebiblioteker i hele landet og som basis for videre litteraturudvikling.

Aktiviteter og metode

Forår 2012	Udvidet projektbeskrivelse og projektplan	Tilgang og metode
	Udarbejdelse af udfoldet projektbeskrivelse. 6. feb. :Møde i projektgruppen 13. april: Møde i projektgruppen i København	Udvikling af brugergenereret procesmodel, faglig opkvalificering gennem kursus og konsulent- og ekspertbistand. Detailplanlægning og konkretisering af projektramme. Etablering af projektnetværk bestående af undervisere, kontakter og øvrige relevante samarbejdspartnere. Studier af andre skønlitterære i-bøger samt international forskning om digital læring, "multimodal composing" og "new media literacies".
Efterår 2012	Fælles seminar og første afprøvning	
	6. september: Fælles startseminardag for alle involverede parter. De fire skolebiblioteksteam initierer elevers læsning af en i-bog under udarbejdelse: <i>Tavs</i> af forfatteren Camilla Hübbe og illustratør Rasmus Meisler. Bogen udvikles gennem brugerdreven innovation samt vejledning af projektgruppen, som udleder viden om og metoder for læsning af i-bøger.	Dels brugerdreven innovation, dels vejledning og sparring af projektgruppen med karakter af aktionsforskning. Metodeudviklingen er spiralisk, idet den samme i-bog bearbejdes i tre faser ud fra respondering fra aktørerne og iagttagelser og vejledning fra projektgruppen.

Forår 2013	Anden og tredje afprøvning	
	De fire skolebiblioteksteam initierer anden og tredje læsning af i-bogen under udarbejdelse: <i>Tavs</i> af forfatteren Camilla Hübbe og illustratør Rasmus Meisler med nye klasser. Bogen udvikles gennem brugerdreven innovation samt vejledning af projektgruppen, som udleder viden om og metoder for læsning af i-bøger.	Som under efterår 2012 Løbende dataindsamling og evaluering. Vidensgenerering og udvikling af generelle principper og metoder for skønlitterære i-bøger og børns læsning heraf.
Efterår 2013	Efterbehandling og formidling af resultater	
	Følgforskers slutrapport Udgivelse af publikation Afholdelse af konference, som er åben for alle interesserede	Databehandling og analyse Vidensdeling Afrapportering

Evalueringsplan

Alice B. Nissen og Ayoe Q. Henkel følger skolernes undervisningsforløb og interagerer, evaluerer og justerer løbende samt afrapporterer kvartalsvis ifølge regelsættet for projektbevillinger.

Forlag og forfattere implementerer skolernes erfaringer i i-bogen.

Projektgruppen mødes seks gange med henblik på evaluering og videreudvikling.

Følgeforsker Mie Buhl følger projektet løbende. Dels i udvekslende form, hvor Alice og Ayoe sender bl.a. redigerede videoobservationer og fotodokumentation til forskeren, dels gennem ekstern iagttagelse og analyse med henblik på at udarbejde en slutrapport. Faglige statusrapporter og andet sekundært materiale tilgår følgeforskeren, ligesom hun får mulighed for at foretage kvalitative interview med parterne. Som en del af erfaringsopsamlingsprocessen afholdes et eller flere skypemøder mellem styregruppen og følgeforskeren for at sikre en dialogisk og gensidig form.

Gitte Frausing følger forløbene på skolerne og laver fotodokumentation med henblik på udarbejdelse af slutpublikationen, der både vil bero på følgeforskerens rapport og på andet materiale udarbejdet af deltagerne i projektgruppen og de medvirkende skoler.

Formidling af resultater

Trykt inspirationshæfte (48 s.) med skolernes erfaringer og eksempler på gode løsninger udsendes til hele landet.

Følggeforskers evalueringsrapport offentliggøres.

Landskonference med indlæg af forsker, projektgruppe og skoler.

Artikler via forskellige medier.

Litteratur

UVM (2010) *Faghæfte 48: It- og mediekompetencer i folkeskolen*

Buhl, Mie og Ingelise Flensborg (2011): *Visuel kulturpædagogik*. København: Hans Reitzels Forlag

Gynther, Karsten (2010): *Didaktik 2,0*. København: Akademisk Forlag

Kress, Gunther R. (2003): *Literacy in the new media age*. New York: Routledge

Judith A. Langer (2005): *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning og litterär förståelse*. Göteborg: Daidalos

Kontaktoplysninger

Gitte Frausing
Kommunernes Skolebiblioteksforening
Farvergade 27 D., 2.sal
1463 København K
Tlf. 21497890
gf@ksbf.dk

Ayoe Quist Henkel
Læreruddannelse i Silkeborg og Videncenter for Børn og Unges Kultur, VIA UC
Nattergalevej 1
8600 Silkeborg
Tlf.nr. 26201463
aqh@viauc.dk

Alice Bonde Nissen
Læreruddannelsen i Silkeborg og Videncenter for e-læring og medier, VIA UC
Nattergalevej 1
8600 Silkeborg
Tlf.nr. 26201463
abod@viauc.dk

Anette Øster
Rosinante & CO/Høst & Søn
Købmagergade 62, 4.
Postboks 2252
1019 København K
Tlf.nr. 28 90 45 86
ao@rosinante-co.dk

Camilla Hübbe og Rasmus Meisler

Molsskolen
Tina Sejling t.sejling@molsskolen.dk
Skoletoften 17
8420 Knebel
(Syddjurs Kommune)

Sunds Skole
Maria Louise Aunsholt Christiansen 160032@VIAUC.DK mc@sunds-skole.dk
Nøddevej 13
7451 Sunds
(Herning Kommune)

Læssøegades Skole
Marie Busck (162617 PBU) 162617@VIAUC.DK mariebusck@gmail.com
Læssøegades Skole
Læssøegade 24
8000 Århus C
(Århus Kommune)

Oehlenschlägersgades Skole
Ane Vestergaard Hansen anehan@buf.kk.dk og Lea Hebbelstrup lh@oeh.dk
Oehlenschlägersgade 55-57
1663 København V.
33 26 78 04/ 30 22 95 18

Mie Buhl
Professor, PhD
AAU København, Institut for Kommunikation
Lautrupvang, 2750 Ballerup
mib@hum.aau.dk